

УДК: 377.3

МАТЮХА М. М.

Київський національний університет технологій та дизайну

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ОБЛІКОВО - АНАЛІТИЧНОГО НАПРЯМКУ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Метою статті є обґрунтування значення та ролі компетентностей студентів облікових спеціальностей в формуванні сучасних знань в сучасних умовах. В методичному плані акцентовано увагу на необхідності вирішення проблеми більш широкого й наукового обґрунтованого впровадження компетентнісного підходу у вивченні професійної діяльності майбутнього бухгалтера. В дослідженні використано емпіричні методи дослідження щодо формування сучасних знань студентів.

Результатами дослідження є структуризація компетентностей для студентів обліково-аналітичного напрямку навчання. Встановлено, що загальними компетентностями для студентів економічних спеціальностей є інтелектуальні, гуманітарні (технічні) та практичні компетентності. Навчання студентів облікових спеціальностей мають ґрунтуватися на основних компетентностях: фаховій-економічній, інформаційно-технологічній, виробничо-діяльній, в основі яких покладено інформаційно-технологічні знання.

Науковою новизною статті є виявлення факторів впливу на зміст компетентностей економічних спеціальностей, зокрема сюди відноситься вимоги роботодавців, наукова, професійна самореалізація особистості, вплив нормативно-законодавчої бази в сфері освіти.

Визначено практичні шляхи і фактори, що сприяють розвитку професійної компетентності фахівця у вузі і на практиці. Розроблено системну наповненість професійних компетентностей, що враховує поступовий розвиток її основних складових компонентів.

Ключові слова: професійна підготовка, професійна компетентність, облікові спеціальності.

Вступ. Система освіти розвивається як відповідь на виклики суспільства і одночасно враховуючи потреби людини знайти своє місце і можливості самореалізації в суспільному просторі. Відповідно розвиток освіти, стан людського капіталу, кваліфікація фахівців визначає соціально-економічний потенціал держави. Початок ХХІ століття є значною віхою у розвитку людства, тому, що саме цей період пов'язують з процесами інноваційного розвитку суспільства, враховуючи новий інформаційний поступ розвитку. Процес світової інтеграції дедалі помітніше впливає на всі сфери життя держави, не оминув він і професійної підготовки майбутніх фахівців у економічній галузі. У цьому аспекті одним із найважливіших стратегічних завдань на сьогоднішньому етапі модернізації системи вищої освіти є

забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців на рівні міжнародних стандартів [1, с. 177].

Постановка завдання. Одним із шляхів оновлення змісту освіти та орієнтації її на сучасні потреби, інтеграцію до європейського та світового освітнього простору є впровадження компетентнісного підходу у зміст вищої освіти України: орієнтація навчальних програм на набуття ключових компетентностей та на створення механізмів їх запровадження для економічних спеціальностей, врахування потреб роботодавців щодо персоналу.

Компетенція фахівців економічного напрямку є предметом уваги дослідження сучасних дослідників Г. Аксьонова [2], О.В. Карпенко [4], М.Т. Левочко [5], Н. М. Малюги [6], М.С. Пушкаря [7], Л.В. Чижевської [9] та інших. В їхніх працях розглядаються різні аспекти цього феномену. Враховуючи значення термінології у встановленні наукової істини, ми звернулися до аналізу понять і термінів з метою усунення неоднозначного їх використання стосовно проблеми теоретичних основ формування компетенції майбутніх фахівців економічної галузі. Водночас, слід вказати на не достатність дослідження концептуальних основ формування та досягнення рівнів компетентностей студентів облікового напрямку навчання в сучасних умовах із врахуванням професійних вимог роботодавців. Це формує актуальність теми дослідження щодо розгляду методики формування специфічних професійних знань студентів в університетському середовищі.

Основний матеріал. Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні значення та ролі компетентностей студентів облікових спеціальностей в формуванні сучасних знань.

Із розвитком ринкової економіки професійна структура потребує досягнення високого рівня інтелектуального наповнення, зі зміною професійно-кваліфікаційних функцій праці в цілому, виникає об'єктивна потреба в розробці теоретичних умов і практичних механізмів фахової підготовки студентів економічного покликання, адекватним умовам сучасного суспільства. Проблеми сучасної освіти вимагають посилити взаємозв'язок всіх теоретичних досліджень, практичний компонент підготовки, звернути увагу на вимір і оцінку тієї професійної підготовки, що досягнули реальні фахівці, тому що саме від них буде залежати успішність проведення реформ, а в остаточному підсумку - економічний та соціальний розвиток суспільства в цілому. Розв'язати ці проблеми можна шляхом більш широкого й наукового обґрунтованого впровадження компетентнісного підходу у вивченні ефективної професійної діяльності майбутнього бухгалтера.

Як свідчить дефініційний аналіз терміну „компетенція” є похідним поняттям від „компетентність”, яке є семантично первинною

категорією та являє собою систему, сукупність, певний „багаж” знань людини. Відповідно термін „компетенція” латинського походження (від *competentia*), що означає “здібний”, або від *compe* - прагну, відповідаю, підхожу, або *competes* - досягати, відповідати.

При формуванні програм підготовки фахівців виокремлюють три основні складові компетентності: інтелектуальна, технічна, практична. Відповідно для здобувачів, що набувають знання облікового фаху доцільно технічні компетентності розглядають як гуманітарні (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика загальних компетентностей підготовки облікових фахівців

Компетентність	Характеристика
Інтелектуальна	виражається здатністю провести аналіз об'єкта, абстрактного та критично його оцінити, а також наявність у випускників комунікативних навиків;
Гуманітарна (технічна)	Оволодіння теоретичними та практичними навиками у сфері економіки, обліку, фінансів, банків, здатність проявляти навик у міждисциплінарних сферах
Практична	Здатність на практиці застосовувати практичні навик, а також дотримання фахівцями правил професійної етики

Ставлячи за мету, проведення пошуку засобів формування професійної компетентності майбутніх облікових працівників, доцільно використовувати ієрархічно-організаційну систему гуманітарної підготовки з професійною кваліфікацією. До неї включаємо, насамперед, найбільш загальні складові, що визначають стратегію у формуванні професійної компетентності майбутнього облікового працівника: професійно-орієнтовані, особистісно-орієнтовані, комунікативно-орієнтовані, та супідрядні з ними складові, що пов'язані з реалізації професійної діяльності та визначають шляхи саморозвитку і подальшої самоосвіти особистості Від економіста, бухгалтера, фінансиста, їх професіоналізму та економічної компетентності залежить, яким буде фінансовий результат суб'єктів господарювання. Професіоналізм пов'язаний, перш за все, з високим рівнем самореалізації індивідуальних особливостей, індивідуальним стилем, підходом до діяльності. Отже, критерієм визначення фахівця-професіонала необхідно вважати його індивідуальний стиль, підхід до діяльності, що є системою індивідуальних прийомів, які забезпечують ефективність у його подальшій діяльності.

Підходячи до розгляду структури та змісту економічної компетентності фахівця, слід пам'ятати, що економічна компетентність синтезує в собі:

а) загальні вимоги до майбутнього фахівця як особистості, до його знань, умінь, навичок та здатності застосовувати все це у виробничій діяльності;

б) особливості його професійної діяльності з використанням засобів інноваційних технологій;

в) конкретний прояв цих властивостей, вимог, особливостей особистості в діяльності окремого фахівця (бухгалтера, економіста, фінансиста, банкіра) [11, с.369-372].

Дослідження комплексу професійно-економічних компетенцій майбутнього бухгалтера показує, що особливе завдання розглянути їх не просто як істотну характеристику особливостей, а визначити їхній склад і значення у формуванні практичних навиків з урахуванням акмеологічного підходу до навчання. З цією метою вважаємо за доцільне використати комплекс підходів до вивчення структурних компонентів професійної освіти. Проаналізувавши змістовне наповнення економічної компетентності, її структурно-компонентне наповнення, воно має складатися із основних складових, які визначаються вимогами роботодавців, можливостями сучасної науки, правовими нормами тощо.

Основним фактором наповнення компетентностей підготовки фахівців нині, є вимоги роботодавців, критерієм яких є належне застосування професійних знань на практиці у відповідності до сучасних умов господарювання.

Іншим критерієм формування професійних навиків є можливості освітньо-наукової компоненти, яка має забезпечити розуміння студентами сутності, особливостей різних напрямів стандартизації методологічних підходів до надання та розкриття облікової інформації у фінансовій звітності, змісту та форм адаптації законодавства України з питань бухгалтерського обліку, звітності та аудиту до вимог Європейської спільноти в умовах глобалізації економік; формування та відпрацювання навичок науково-дослідницької роботи у галузі фінансового, податкового, управлінського (аналітичного) обліку, фінансової та іншої звітності підприємств, аудиту, економічного аналізу; забезпечення формування у студентів подальшого розвитку професійної компетентності, яка їм надасть можливості ефективно управляти ринковою бізнес-економікою, враховуючи її потенційні можливості та постійно зростаючі ризики; сприяння постійній підтримці високого професійного рівня бухгалтерів, аудиторів,

аналітиків; відпрацювання навичок підготовки до наукової роботи у системах бухгалтерського обліку.

Досить вагомим фактором у формуванні системи освітніх програм на вітчизняному рівні є норми законодавства. Зокрема, у цьому контексті необхідно відмітити Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», що набирає чинності з 1 вересня 2015 року [10]. Згідно з документом, українські студенти матимуть можливість здобувати вищу освіту за 27 галузями знань, які об'єднують 115 спеціальностей. Аналіз нового переліку галузей та спеціальностей показує, що його імплементація призведе до тектонічних змін у галузі освіти й науки, у тому числі при підготовці облікових фахівців, які мають спеціалізуватися на вміннях оподаткування. Раніше державні стандарти жорстко регламентували, що і як мали викладати студентам в університеті: перелік дисциплін і обсяг годин для них, а іноді навіть конкретні теми, які мусили висвітлюватися в рамках цих дисциплін. Стандарт використовувався державою для того, щоб надати чи не надати дозвіл університету відкрити у себе таку спеціальність.

Подібний підхід суперечить академічній автономії, прописаній у новому Законі України «Про вищу освіту». Саме тому необхідно створити нові стандарти, що відповідають новим перелікам галузей знань і спеціальностей. У них буде зміщено фокус на кінцеві компетенції, що їх мусить мати випускник, а також деякі рамкові моменти (наприклад, загальний термін навчання, підсумкова атестація). Зміни перш за все направлені на результат, досягнення цілей покладаються на навчальні заклади, які в межах нового переліку спеціальностей самотужки формуватимуть свої освітні програми (спеціалізації), за якими готуватимуть студентів. При цьому акредитацією цих програм займатиметься не Міністерство освіти і науки. Відповідні повноваження від чиновників відомства перейдуть до експертних галузевих рад Національного агентства забезпечення якості освіти (НАЗЯО).

Розглядаючи економічну компетентність як компоненту підготовки професійної діяльності майбутнього фахівця, що стосується застосування сучасних інноваційних технологій, ми визначили економічну компетентність як набір трьох складових – фахово-економічну, інформаційно-технологічну, виробничо-діяльнісну (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика економічної компетентності для облікових спеціальностей

Складова	Характеристика
Фахова-економічна	<ul style="list-style-type: none">- вміння визначити обліково-економічну потребу на предмет дослідження;- використовувати обліково-економічну інформацію у професійній, виробничій діяльності та повсякденному житті;- використовувати нормативно-правову базу, формувати облікову політику суб'єкта господарювання певної галузі;- знання юридичних, економічних, правових норм формування та використання системи обліково- економічної інформації;- вміння здійснювати пошук обліково-економічної інформації та використовувати для цього різні інформаційні джерела;- знати, вміти заповнювати первинні документи і форми фінансових звітів;- вміння проводити економічний, стратегічний аналіз та оцінку фінансово- господарської діяльності підприємств;- вміння проводити контроль, аудит, ревізію: грошових коштів, виробничих запасів, основних засобів у підприємствах, організаціях, установах.
Інформаційно-технологічна	<ul style="list-style-type: none">- знання теоретичних основ функціонування комп'ютерної техніки;- знання основ збереження обліково-економічної інформації та вміння працювати з різними системами;- вміння працювати в мережі Internet;- вміння користуватися електронною поштою;- вміння працювати із спеціалізованим програмним забезпеченням.
виробничо-діяльнісна	<ul style="list-style-type: none">- вміння використовувати сучасну комп'ютерну техніку для електронної обробки первинних документів, для збереження даних в електронному вигляді;- знання посадових інструкцій згідно з кваліфікацією фахівця, а саме обізнаність з вимогами, функціями, правами, обов'язками;- знання основ етикету;- вміння знаходити правильні відповіді в ході вирішення фінансово- господарських проблем.

Фахова економічна складова визначає компетенції, що стосуються роботи з маніпуляцією інформацією в обліковому, економічному, фінансовому напрямках представляє собою сукупність умінь та здатностей вирішувати на теоретичному і практичному рівнях завдання

облікового працівника. Інформаційно-технологічна складова визначає компетенції, що стосуються роботи з комп'ютерною технікою і визначається переліком знань та умінь, що необхідні для ведення обліку із використанням сучасних інформаційних технологій. Дослідження, показали, що сьогодні розвиток комп'ютерних технологій вступило у стадію, коли більш успішно реалізуються різноманітні функції, що виконують фахівці бухгалтерів. Етап, на якому тепер перебуває Україна в галузі впровадження комп'ютерних технологій в обліково-економічну роботу, пов'язаний з використанням програмних продуктів: текстових редакторів, електронних таблиць тощо. Серед засобів комунікації набуває поширення електронне документування, здача звітності, інформаційні пошукові системи різних відомчих структур. Однак, до освоєння методологій і створення технологічно-експертних систем в обліково-економічній роботі Україна тільки формується, практика, що значно випереджає теорію. Звертання до професійної компетентності як результату цілеспрямованої професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі не випадкове, оскільки саме цей результат дозволяє теоретично обґрунтувати й методично грамотно спроектувати систему безперервного утворення, вибудувати взаємодію суб'єктів освітнього процесу. У зв'язку з цим однією з глобальних цілей інформатизації утворення є професійна підготовка фахівців, що володіють високою комп'ютерною компетентністю, які вміють застосовувати нові інформаційні технології в процесі навчання та у своїй професійній діяльності. Водночас формуванню комп'ютерної компетентності майбутніх фахівців у ході їх навчання можуть заважати ряд проблем:

- недосконалі методика навчання та формування професійних навичок у студентів фахових елементів роботи з комп'ютером;
- працювати з електронним варіантами лекційних та практичних матеріалів;
- відсутність якостей, які необхідні на освоєння навичок користування електронними варіантами лекцій.

Виробничо-діяльнісна складова (визначає компетенції, що стосуються використання засобів сучасних інноваційних технологій згідно обліково- економічної інформації). Відображає особливість змісту професійної діяльності фахівця певного профілю через наявність у ній компетенцій, характерних для його професійної діяльності. Таким чином, професійно-економічна компетентність, з психологічної точки зору, являє собою сукупність умінь фахівця як суб'єкта виробничо-діяльнісного впливу сгруктурувати наукове і практичне знання з метою кращого розв'язання виробничих завдань [11, с. 369-372].

Під економічною компетентністю майбутнього фахівця економічної галузі підготовки розуміємо професійно-особистісну

характеристику, яка включає знання (з бухгалтерського обліку, фінансового обліку, аудиту, економіки, фінансів, обліку в банках), уміння і навички з предметів викладання і професійної діяльності, професійно-особистісні якості та професійну самосвідомість. При цьому слід відзначити, що ключові компетентності змінні, мають рухливі та перемінні структури, залежать від пріоритетів суспільства, цілей освіти, особливостей і можливостей самовизначення особистості в соціумі, тому найбільші труднощі полягають у пошуку єдиної і третинної основи для їхнього виділення. Не менш практичний інтерес становило визначення суджень студентів щодо ролі економіки в регулюванні економічних процесів.

Висновки. Аналізуючи різні підходи до досліджуваного поняття, визначено, що економічна компетентність майбутнього фахівця є інтегрованим індивідуальним утворенням на основі характеристики рівня професійної підготовленості бухгалтера, заснованої на фундаментальних фахових знаннях і відпрацьованих уміннях, які виявляються в єдності з особистими якостями.

Із викладеного вище ми прийшли до висновків, що: компетентний підхід визнаний одним із стержневих напрямлень оновлення освітніх стандартів вищої освіти, не заперечує: значення знань, акцентує увагу на здатності використовувати отримані знання, передбачає переорієнтацію на студентоцентричний характер навчального процесу, орієнтований на Європейський простір вищої освіти. Педагогічна проблема формування професійної компетентності фахівців полягає в тому, щоб не тільки навчити їх виконувати свої фахові функції, а й прищепити їм системний підхід до аналізу проблемних ситуацій і вміння на основі цього аналізу приймати оптимальні рішення, які б враховували зміст і структуру їх діяльності.

Список використаних джерел

1. Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія – Збірник статей: Випуск 12. Ч.І. – Ялта РВВРВНЗ КГУ, 2006. – 300 с.
2. Аксьонова О.В. методика викладання економічних дисциплін і навчальних посібників. – К.: КНЕУ, 2006. – 708 с.
3. Карпенко О.В. Управлінський облік: методика викладання у вищій школі. Навч. пос. – ЦУЛ 2007. 408. с.
4. Левочко М.Т. Професійна підготовка майбутніх фахівців економічної галузі: теорія, методика, організація [монографія]/М.Т. Левочко; Держ. акад. статистики, обліку і аудиту. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агенство», 2009. – 495 с.
5. Малюга Н.М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку: Монографія/Н.М. Малюга. – Житомир: ПП “Рута”, 2005. – 388 с.

6. Пушкар М.С. Формування системи облікових дисциплін в Україні / М.С. Пушкар//Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – 2001. – № 53. – С. 12. 11.
7. Чижевська Л.В. Бухгалтерський облік як професійна діяльність: теорія, організація, прогноз розвитку: Монографія. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 528 с.
8. Чижевська Л.В. Методика викладання облікових дисциплін: Навчальний посібник для студентів вищи навчальних закладів/За ред. Проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП “Рута”, 2003. – 504 с.
9. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. -Постанова Кабінету Міністрів України, від 29 квітня 2015 р. № 266 Київ Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF>
10. Левочко М.Т. Експериментальне дослідження складових економічної компетентності фахівців у вищих навчальних закладах. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми //Зб. наук. праць – Випуск 17/Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ – Вінниця: ДОВ «Вінниця». – 2008. – С.3639-372

ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ К ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКИХ НАПРАВЛЕНИЯ В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

МАТЮХА Н.Н.

Київський національний університет технологій і дизайну

Целью статьи является обоснование значения и роли компетенций студентов учетных специальностей при формировании современных знаний в современных условиях.

В методическом плане акцентировано внимание на необходимости решения проблемы более широкого и научного обоснованного внедрения компетентностного подхода в изучении профессиональной деятельности будущего бухгалтера. В исследовании использованы эмпирические **методы** исследования при формированию современных знаний студентов.

Результатами исследования является структуризация компетентностей для студентов учетно-аналитического направления обучения. Установлено, что общими компетентностями для студентов экономических специальностей являются интеллектуальные, гуманитарные (технические) и практические компетентности. Обучение студентов учетных специальностей должны основываться на основных качествах: профессиональной-экономической, информационно-технологической, производственно-деятельностной, в основе которых положены информационно-технологические знания.

Научной новизной статьи является выявление факторов влияния на содержание компетенций экономических специальностей, в частности сюда относятся требования работодателей, научная, профессиональная самореализация личности, влияние нормативно-законодательной базы в сфере образования.

Определены практические пути и факторы, способствующие развитию профессиональной компетентности специалиста в вузе и на практике. Разработана системная наполненность профессиональных компетенций, учитывающий постепенное развитие ее основных составляющих компонентов.

Ключевые слова: *профессиональная подготовка, профессиональная компетентность, учетные специальности.*

INNOVATIVE APPROACHES TO TRAINING ACCOUNTING AND ANALYTICAL DIRECTION UNDER MODERNIZATION OF EDUCATION

MYKOLA MYKOLAIOVYCH MATIUKHA

Kyiv National University of Technologies and Design

The **aim** of the article is to study the importance and role competencies of students of accounting majors in the formation of modern knowledge in the modern world.

The policy plan also focused on the need to address the wider scientific and reasonable implementation of competence approach in the study of the professional work of the future accountants. The study uses empirical research **methods** in the formation of modern students' knowledge.

The **findings** of the study is structuring competence for students of accounting and analytical training areas. It is established that the general competence for students of economics are intelligent, human (technical) and practical competence. Training students accounting professions should be based on the main quality: professional, economic, information technology, manufacturing-activity, which is based on information and technological knowledge.

Originality of the paper is to identify the factors influencing the content of competences of economics, in particular this includes the requirements of employers, educational, professional self-realization, the impact of regulatory and legislative framework in the field of education.

Identify practical ways and factors that contribute to the development of professional competence of the expert in high school and in practice. Developed system fullness of professional competencies, taking into account the gradual development of its main constituents.

Keywords: *training, professional competence, accounting specialty.*